

ÅRSMELDING FOR 2024

Til Forsvarsdepartementet

I henhold til ERFs mandat avgir ERF herved sin årsmelding til Forsvarsdepartementet. I årsmeldingen gir ERF en oppsummering av saker rådet har arbeidet med.

Oslo 15. mars 2025

Kjersti Fjørtoft

Rune Wenneberg

Gudmund Waaler

May Thorseth

Camilla Cooper

Mathea Slåttholm Sagdahl

Stig Tore Aannø

Om Etisk råd for forsvarssektoren

Etisk råd for forsvarssektoren (ERF) har som mandat å styrke etisk bevissthet og refleksjon i forsvarssektoren. Rådet består av åtte medlemmer (inkludert to varamedlemmer). Rådet kombinerer uavhengighet, etikkfaglig og juridisk kompetanse og kjennskap til sektoren, noe som er unikt både i nasjonal og internasjonal sammenheng. Mandatet og rådets sammensetning gir muligheten til å løfte frem aktuelle prinsipielle etiske problemstillinger, drøfte dem på en grundig måte og gi konkrete, faglig funderte og gjennomførbare anbefalinger.

Etisk råd for forsvarssektoren 2024: Øverst til venstre: Kjersti Fjørtoft, Rune Wenneberg, Sig Tore Annø, Camilla Cooper, Mathea Slåtthold Sagdahl, Gudmund Waaler og May Thorseth.

Rådets sammensetning og arbeidsform i 2024

Rådet bestod ved årsskiftet 2024-2025 av sju medlemmer: Kjersti Fjørtoft (leder), Rune Wenneberg (nestleder), May Britt Thorseth (medlem), Gudmund Waaler (medlem), Camilla G. Cooper (medlem), Mathea Slåttholm Sagdahl (varamedlem), Stig Tore Aannø (varamedlem).

Det har i 2024 vært avholdt fem rådsmøter, i tillegg til flere eksterne møter med sentrale aktører hvor hele, eller deler, av rådet har deltatt. Arbeidsutvalget (bestående av leder, nestleder og sekretær) har jevnlig møter for saksforberedelser og planlegging. Rådet har flere ganger invitert relevante aktører fra sektoren til møtene for å utveksle informasjon om saker som er relevant for rådets arbeid. I tillegg til at relevante aktører ber om å få møte rådet for tilbakemeldinger på saker de arbeider med.

Rådets arbeid i 2024:

Etiske problemstillinger knyttet til totalforsvarskonseptet: Totalforsvaret, som er fellesbetegnelsen for det militære forsvaret og den sivile beredskapen og samarbeidet mellom disse, har fått ny aktualitet under dagens endrede sikkerhetssituasjon. Det knyttes en rekke etiske spørsmål til denne ordningen, blant annet en risiko for sivilbefolkningen, slik som økt følgeskaderisiko og utfordringer med å opprettholde tydelig distinksjon mellom det militære og sivile. Det kan også resultere i at sivil infrastruktur blir militarisert og lovlig mål for angrep. Derfor er det viktig å sikre at sivile leverandører og andre bidragsytere får tilstrekkelig kjennskap til mulige konsekvenser ved et militært samarbeid, noe ERF har arbeidet med. Etiske problemstillinger knyttet til totalforsvarskonseptet ble også løftet frem på Euroisme-konferansen, en årlig Europeisk konferanse i militæretikk, i Tallin 22-24 mai 2024. Rådets sekretær, Norun Kosberg, holdt innlegget «The Norwegian model for the Total Defence – What can legitimately be demanded of a citizen?».

Etikk, teknologisk utvikling og bruk av KI: Etiske problemstillinger knyttet til digital teknologi og kunstig intelligens. ERF har deltatt i diskusjoner rundt etiske spørsmål knyttet til digital etikk og bruk av kunstig intelligens i en periode over flere år. FD har bedt forskningsinstitusjonen PRIO om å kartlegge kompetanse om digitale trusler, autonomi og KI og forsvarssektoren. Rapporten DIGICOMP som ble levert i 2023 peker på nødvendigheten av å opprette et nasjonalt forum for å vurdere etiske problemstillinger i det digitale rom for forsvarssektoren. Et utredningsoppdrag ble i 2024 gitt til ERF fordi FD vurderer om ERF kan ta en rolle som nasjonalt og uavhengig organ for

slike vurderinger, gitt noen justeringer av rådets innretning og arbeidsmetoder. ERFs utredning viser at rådet må tilføres kompetanse i digital teknologi for å kunne påta seg en slik rolle.

Styrke etikkopplæring og etisk kompetanse: ERF jobber kontinuerlig for å styrke etikkopplæring og etisk kompetanse i sektoren, og har jevnlig møter med relevante aktører, blant annet Forsvarets tros- og livssynskorps. ERF har lenge jobbet for at det må utvikles oppdatert og egnet læremateriell i Forsvarets etikkopplæring. En ny lærebok i etikk og militærmakt er nå under utvikling, og flere av rådets medlemmer er involvert i arbeidet.

Kulturutvikling og retningslinjer: ERF har gitt tilbakemeldinger på arbeidet med et direktiv for relasjoner, samt utkast til *Strategi for kulturutvikling i Forsvaret* (Forsvaret 2024).

Kristendommens rolle i Forsvaret 2025. ERF har tidligere levert råd om praktisering av kristne/ religiøse seremonier i Forsvaret. Enkelte av disse rådene er tatt til følge, imidlertid har ERF fått tilbakemeldinger på at valgfriheten med hensyn til deltakelse på slike religiøse arrangementer ikke blir godt nok ivaretatt. Rådets leder og sekretær har i 2024, etter forespørsel, orientert relevante aktører om de rådene som er gitt. ERF kommer til å følge videre Forsvarets håndtering av fritaksretten.

Etiske problemstillinger knyttet til forvaltning av verneplikt: ERF har jevnlig møter med relevante ledere og relevante aktører i sektoren. Rådet har imidlertid behov for mer kontakt med de som avtjener verneplikten. I den forbindelse besøkte rådet 3-4 september 2024 Terningmoen leir og Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FPVS.). På samme møte fikk rådet en orientering om etiske problemstillinger knyttet til forvaltning av verneplikten som er et tema ERF skal jobbe videre med. ERF har i 2024 gjort forberedelser til et åpent møte om disse problemstillingene knyttet til forvaltning av verneplikt som planlegges i 2025.

Møter:

- ERF har jevnlig møter med relevante ledere og relevante aktører i sektoren,
- Møte mellom Forsvarsministeren og rådets leder, nestleder og sekretær ble avholdt i april 2024. Formålet med møtet var å informere om rådets virksomhet og de problemstillinger rådet jobber med. Et tilsvarende møte ble avholdt i desember 2024 med statssekretæren for Forsvarsministeren.

- Deler av rådet møtte Forsvarsombudsnemda 12 juni 2024 for gjensidig informasjon og diskusjon av nemda, og rådets virksomhet og funksjon.

Oppsummering av aktiviteter i 2024: Rådet har samarbeid, og hatt flere møter med relevante aktører, og gitt konkrete tilbakemeldinger på arbeider og prosesser som er direkte relevant for etikk. Rådet har også brukt tid på problemstillinger som rådet skal arbeide med i 2025, som for eksempel verneplikt og bærekraft/ etisk forsvarlig forvaltning av ressurser.